

S m a a s t y k k e r.

XIV.

Præsten Lars Brøllunds Optegnelse om sit Levnet.

Ved Holger Fr. Rørdam.

Det er ikke saa ganske sjældent i den danske Præstehistorie at træffe Exempler paa Mænd, som uden egentlig i nogen Henseende at have været, hvad man almindeligt kalder begavede, dog have efterladt sig et velsignet Eftermæle, der endnu af Børnebørnene bevares i kjærlig og taknemmelig Erindring. En saadan Mand var Præsten Lars Graversen Brøllund, en Bondesøn fra Holmsland, der i sin Ungdom gjennemgik mange Gjenvordigheder for at naa Maalet for sine inderlige Ønsker: at blive Præst, og som, da han endelig havde naaet det, stille og ubemærket, men med Troskab og Kjærlighed gjorde sin Gjerning. Han var først i nogen Tid Skibspræst, derefter blev han Sognepræst først i Stavning ved Ringkjøbing og siden i Stadil i samme Egn, hvor han døde 1819. Men endnu vide Bønderne paa Holmsland og i de Sogne, hvor han var Præst, meget at fortælle om ham og om den forunderlige Drift, han lige fra Barnsben havde til at prædike. Nogle Optegnelser, han har gjort om sit Levnet, ere forplantede i flere Afskrifter, og endnu har en og anden i Hukommelsen bevaret Brudstykker af Smaadigte, han har forfattet. En

god Ven, der selv er født paa Holmsland, har forskaffet mig en Afskrift af de fornævnte Optegnelser. Skjønt de egentlig ikke kunne kaldes mærkelige, give de dog paa deres Vis et kirkehistorisk Billede, og ville maaske læses med Deltagelse af en og anden.

*Skibspræsten Lars Graversen Brøllunds Levnetsløb til hans
29de Aar, 1784.*

Jeg er født 1755 den 6te April paa en Ø kaldet Holmsland i Riber Stift i Jylland. Min Fader var en Bonde¹, og som vi vare sex levende Sødskende, havde jeg ikke liden Møje med at overtale mine Forældre til at bringe mig til Studeringerne, hvortil jeg havde saadan en Drift, som ingen Rolighed tillod mig hverken Nat eller Dag. Ofte, ja mange Gange med bitre Taarer, bad jeg vor Herre, at han vilde udrydde denne Lyst, saasom jeg ikke saa Mulighed til et saa bekosteligt og tillige besværligt Fore-

¹ Foran Levnetsløbet er Br.s Faders, *Gravers Larsen Brøllunds*, „Testimonium“ indført, maaske Sønnen har forfattet det; det er tildels paa Vers og begynder ret kjønt:

At ingen her evindelig, I Verden skal omvanke,
 Det viser Døden kjendelig, Som kommer for at sanke,
 Nu en, da en til Evighed; Vel den, det ret betænker,
 Og søger hos sin Jesum Fred, Idag han Naade skjænker.
 Vi leve i en Jammerdal, Som er opfyldt med Møje,
 Hvad er al Verdens Herlighed, Naar man den skuer nøje,
 Forfængelig, forgængelig, Som Salomon han siger:
 Og dette alt, om ikke før, Saa dog i Døden viger.
 Den gamle Fader Jakob sig, For Faro saa forklarer,
 Faa mine Dage været har, Og onde jeg erfarer,
 Thi jeg gaar her en Pillegrim, En fremmed og Udlænding,
 Det er, jeg kan ej komme hjem, Før Døden gjør Omvending.
 Som ham det endnu gaar en Sjæl, Der Himlen har i Tanke,
 Den savner her sit rette Hjem, Hvor den mon end omvanke,
 Den sukker stedse, hvor den gaar: Gid vel min Tid var omme,
 Jeg kunde tage Borgerskab, Og til min Frelser komme.

tagende; desuden var immer min Flittighed større end mit Nemme, hvilket satte mig i en hemmelig Frygt og gjorde mine Tanker om mig selv slettere, end jeg lod mig mærke med, eller andre havde om mig; ikke desmindre saa havde jeg ingen Fred. Hvor jeg var allene, saa prædikede jeg², og naar jeg saa en Præst, var jeg ligesom henrykt, og priste ham lyksalig i Tanken om, at han var en Guds Mand, som vidste en ubedragelig Vej at gaa til Himmelen for at blive salig; thi deri frygtede jeg meget at fejle og at blive forført. Herren min trofaste Hyrde ved, hvor ofte jeg med Graad bad ham at være min Ledere, og at tage mig fra Verden for at bevare mig fra det onde. I megen Sindsbekymring for ovenmeldte gik jeg, til jeg var 15 Aar gammel. Da jeg var 13 Aar, formaaede jeg mine ældre Sødskende til at tale godt for mig hos mine kjære Forældre, af hvilke jeg begjærede at komme til Bogen. Men de vare begge betænkelige og bange, at det ikke skulde lykkes, tillige for at bestride Omkostningerne. (Vel var jeg den kjæreste af deres Børn, skjønt de gjorde ingen Forskjel, men tillige en Smertens Søn formedelst Skrøbeligheder af Sygdomme, som holdt sig stedse til mig i min Barndom). Min Fader vidste derfor ikke at svare paa min Begjæring; men min Moder tog Ordet denne Gang og sagde: »Hvor vil du arme Dreng hen? Du ved, du er svag. Skrive kan Du saare maadeligt, regne slet intet, og læse har du Møje med af Mangel paa dit Syn. Du maa ikke tænke, at fordi du kan din Forklaring udenad og nogle Psalmer, at du derfor kan lære alt det Latin, Græsk, Hebraisk, ja Tydsk, som udfordres til at blive Student. Jeg har tjent hvor der

² Der fortælles flere Exempler paa *Br.s* tidlige Lyst til at prædike. Saaledes gik han som Dreng til Herregaarden Søgaard paa Holmsland, her satte han sig paa Beslignerne i Stalden og prædikede for Pigerne, medens de malkede. Pigerne fortalte det til Fruen (g. m. Assessor Ammitzbøll), hvorfor hun en Aften kom ned med til Stalden, og stod uden for Døren og horte paa Drengens Prædiken.

var latinske Disciple, de led megen Hunger, og fik Hug og Slag fra Morgen til Aften. Og om vor Herre nu vilde lade det saa vidt lykkes, at du vel blev Student, saa har du jo ingen Patroner, som kunne hjælpe dig. Der gaar fattige og sultne Studenter nok, som mangle Brød og maaske ønske, at de vare i en Bondes Sted. Lad derfor de Griller fare! Vi have dog ikke Raad dertil; skulle vi nu sætte alt det, vi kunne rage og skrabe sammen, paa dig, og det lykkedes ikke, saa blev du jo alle til Spot, og dine Sødskende saavelsom vi led derunder, og maaske de siden kunde klage paa os, skjønt de nu ere villige til at opofre Alting for din Skyld. Her har du mine Tanker!« Hvortil min Fader svarede: »Ja Lars-lille! Jeg synes, at det er en Sandhed. Det gaar ikke an. Gaa du kun igjen i din Tjeneste hos Ole Skomager, hvor du er henfæstet, og pas paa hans Køer.« (Jeg erindrer saa nøje alt, Tiden og Stedet, som om det var passeret denne Time). Dette skete om Aftenen sildig, og jeg gik paa dette tilsengs virkelig trøstet og tænkte: Nu skal Alting og være forbi. Gik derpaa i min Tjeneste til bemeldte Skomager Ole Bertelsen, hvor jeg havde været en Sommer tilforn, og forblev der tvende Somre; dog det blev mig snart som forhen. Endelig tænkte jeg: Nu er jeg jo næsten 15 Aar, og hvad vil her blive af? End tænkte jeg: om du løb bort, maaske du saa kunde træffe Ribe og der komme i den latinske Skole. Med denne Resolution var jeg næsten færdig, men Kjærlighed og Frygt for at at bedrøve mine inderlig elskede Forældre holdt mig tilbage. Jeg kom da hjem igjen fra Ringkjøbing Vinteren over og paa ny 4de Sommer blev sammesteds fæstet. Nogle Dage før jeg skulde tiltræde min Tjeneste kom jeg i et Ærinde, og de spurgte mig, om jeg ikke snart kom til dem, hvortil jeg svarede jo. Jeg tænkte det heller ikke andet, men der jeg gik paa Vejen hjem, blev jeg meget bedrøvet, faldt ind i Bøn til Gud, saa godt jeg kunde, at han dog vilde hjælpe mig, som var saa vildfarende. Dagen derpaa resolverede jeg at gaa

igjen med min forrige Bøn til min Fader. Jeg kunde for Graad ikke sige mere end disse Ord: »Fader, maa jeg dog ikke komme til Bogen?» Han saa stift paa mig, rystede paa Hovedet og sagde endelig: »Hum — hvad siger Du Malene!» Min Moder sagde derpaa grædende: »Nu vil jeg ikke sætte mig derimod, nødig vilde jeg være den, der skulde hindre hans Lykke. Du tier og siger intet?» »Mener du, at vi kan komme det over, og det er Guds Vilje? saa skal jeg hjælpe til alt hvad jeg kan, skjønt Byrden bliver nok mig sværest; jeg har tilforn sagt ham mine Tanker og det, jeg ved. Nu vil jeg tie. Vil Du, saa gaa til Hr. Spandet³ og raadfør Dig med ham, hvad han synes, og om saa er, hvor vi da skal hen med Drengen?» Min Fader ilede ufortøvet derhen og bragte det Svar tilbage: Hr. Spandet forundrede sig og sagde: »Jeg har tilforn næsten tænkt det, som I siger, I bør ikke imodstaa dette, jeg tør og ved Guds Hjælp forsikre eder, at det skal lykkes. Vidste jeg saa godt, hvor I skulde gjøre Ansøgning om at faa ham i Skole. Dog vær ikke sen, rejs som I siger efter eders Søns Begjæring til Gjording Præst Hr. Grønlund, maaske han tager imod ham, jeg ved, han har endel Disciple at informere og skal være en brav Mand.« Dagen derpaa rejste vi ned til S. Mølle til min Stedfarbroder og fik ham til at gaa med os til bemeldte Hr. Grønlund, hvor jeg blev antagen og efter 14 Dage kom dertil som Lærling. (Saavidt jeg erindrer var det den 10de April 1770). Nu var jeg da (uden at andre fik det at vide) kommen i Skole paa Forsøg, om ikke for andet, saa dog for at faa de Griller væk (som min Stedfarbroder Christen Sand sagde, da vi gik paa Vejen til Gjording Præstegaard). Men saa tungt som alting faldt mig i Begyndelsen, kan jeg ikke beskrive. Jeg læste, bad og græd, dog uden at mærke nogen synderlig Fremgang det første Fjordingaar, siden gik

³ Hr. Spandet var residerende Kapellan paa Holmsland.

det bedre i den Henseende; men min fortrolige Omgang med Gud tabte jeg meget, hvortil kontribuerte Ting, som jeg ikke her for andres Skyld kan anføre, dog erindrede stedse den Helligaand mig om, at jeg havde forladt min første Kjærlighed, hvorfor min Tilstand ikke var og efter Overbevisning. Derfor søgte jeg snart at bede, snart ogsaa ganske at rive mig løs fra disse Samvittigheds haarde Bestraffelser. Jeg var næsten 5 Aar i Skolen, og stedse særdeles elsket og afholdt af min Lærer; men han havde altfor høje og gode Tanker om mig, og troede, at jeg vidste Alting og kunde lære det, jeg baade forstod og ikke forstod; hvorover jeg manglede den højst fornødne Undervisning⁴. Efter ommeldte 5 Aars Forløb blev jeg 1775 dimitteret som Privatist fra Viborg Skole, og kom til Kjøbenhavn, hvor jeg til Nød blev Student. Men da først fik jeg Øjnene opladte og saa, hvormeget jeg manglede, baade paa Studeringer og paa sand Gudhengivenhed. Det sidste var mig endnu mere skræksomt end det første. Jeg tog atter igjen alvorlig Tilflugt til Gud i Bøn; men han lod, som han ikke vilde høre mig. Tavs, skjønt forstilt munter, var jeg vel hos alle; men Gud ved, at det var hos mig selv langt anderledes. Mit Hjærte forestillede mig en fortørnet Dommer, som til Unaade havde overgivet mig. Mine Forældre, tænkte jeg, vente maaske nu, at jeg kan forsørge mig selv, og de,

⁴ Ogsaa fra denne Tid fortælles Exempler paa *Br.s* Prædikelyst. Da Hr. Grønlund havde tre Sogne (Gjærding, Vemb og Bur), var der hver Søndag Messefald i en af dem. Ved en saadan Lejlighed sendte Grønlund engang *Br.* til et af Annexerne for at han skulde læse en Prædiken for Menigheden fra Chorsdøren. Men da *Br.* kom i Kirken, kunde han ikke modstaa Fristelsen, besteg Prædikestolen og holdt en Prædiken, der i høj Grad behagede Menigheden. *Br.* talte ikke noget om hvad der var sket, men nogle Dage efter kom en Bonde fra Annexet til Præsten, og fortalte, at *Br.* var „gaaet paa Stolen“, og om de ypperlige Gaver, han havde. Præsten blev meget ængstelig over, at *Br.* havde tilladt sig sligt, men det stod nu ikke mere til at ændre, og han maatte derfor indskrænke sig til at give den selvkaldte Prædikant en alvorlig Formaning om ikke at indlade sig paa sligt en anden Gang.

ja de ved ikke, at jeg aldrig tilforn har behøvet mere Understøttelse end som nu. Jeg fik 40 Rdlr. i Rejsepenge til Kjøbenhavn af min Fader, de 10 deraf satte jeg til paa Rejsen, og de øvrige 30 vare nu næsten tilende, i hvor sparsom jeg end havde været. Jo! tænkte jeg, du har nu bragt det vidt. Rejser du hjem, saa er du til Byrde, og bliver du i Kjøbenhavn og vil studere til 2den Examen, saa maa du anmode dine Forældre om Penge, som maaske de ikke formaa at holde ud. Nogle Dage gik saadan hen, endelig blev Byrden mig for tung, (og tør jeg oprigtig forsikre, at dersom man til den Tid havde bragt mig et Brev, som forkyndte begge mine Forældres Død, saa havde jeg igrunden glædet mig derover, hvor kjær jeg end havde dem, af Frygt at de siden skulde succe over mig. Jeg aabenbarede da nogenlunde mine Tanker for en elsket Ven ved Navn P. Bjerregaard, som med mig drog til Kjøbenhavn for at søge Præstekald, og hos hvem jeg var i Logi, bad ham at skaffe mig Bekjendtskab med de saakaldte mæhriske Brødre (et Folk, maa jeg erindre, som jeg tilforn havde hadet, paa samme Grund uden Aarsag som andre, men nu først havde Begjærlighed til at udforske og kjende dem, satte mig og alvorlig for ikke at være meddelagtig i andet, end hvad de foretog sig, som var overensstemmende med den hellige Skrift). Jeg opnaaede deri min Attraa, og det blev mig til Velsignelse. Derpaa skrev jeg et Brev hjem, glædede mine Forældre med den Tidende, at jeg lykkelig havde faaet min 1ste Examen og med deres Tilladelse gjerne vilde blive i Kjøbenhavn til næste Aar for at faa den anden, som de og villig tilstod, og da som stedse forsikrede mig om, at jeg ej skulde savne deres Understøttelse. Nu var jeg meget glad, begyndte paa ny at studere og meget lykkelig fik min 2den Examen 1776. — Strax derpaa blev mig tilbuden Kondition i Fyn hos Præsten Hr. Boesen for at være Informator for hans Børn, som jeg efter en liden Lystrejse til Jylland modtog. Jeg var der i $2\frac{1}{2}$ Aar; dette hjalp mig noget, thi jeg fik Øvelse i at

prædike, og ved at informere Børn lærte jeg selv. Nu havde jeg min 3die Examen tilbage, hvorfor jeg efter ovenanførte Tid forlod Fyn for at komme til Kjøbenhavn, dog drog jeg først hjem, men maatte høre den sørgelige Tidende, at min Fader laa for Døden; midt i Sorgen var det mig dog en Behagelighed, at jeg kunde tale med ham og sønlig takke ham for al hans anvendte Møje for mig. Rejste strax derefter til Kjøbenhavn i Tanke at tage imod nogle faa Timers Konditioner, og anvende den øvrige Tid til Studeringer. En god Kondition blev mig og snart tilbuden hos Hr. Saxtorf, øverste Kapellan til St. Nikolai Kirke, som jeg modtog, og kom der i Huset; men som jeg stedse har været en Børneven (selv at sige det), saa fandt Børnene immer Fornøjelse i at have mig i deres Leg med, og jeg ligesaa, hvorover jeg efter 2½ Aar maatte kvittere for alvorligen selv at læse. Vor Herre lod det og besynderlig lykkes for mig, saa jeg hurtig blev færdig, og 1782 fik 3die Examen. Jeg kom atter igjen i Kondition hos Hr. Saxtorf, og var snarere anset som en Søn af Huset end en Tjener, foruden andre Konditioner, som jeg havde i Overflødighed, flere end jeg kunde overkomme. Den 27de November 1783 blev jeg tilbuden at blive Skibspræst og ligesom befalet at gaa strax. Den 28de hujus fik jeg mit Kaldsbrev, den 1ste December prædikede jeg for S. T. Hr. Biskop Balle, den 2den blev jeg examineret, den 3die ordineret og den 8de kom jeg ombord paa Skibet Disco, som samme Dag forlod Kjøbenhavn for at søge Ostindien og derpaa Kina. Undseelsen forbyder mig her at skrive vidtløftigere. Vist er det, jeg forlod sande Velyndere og Venner, som beviste, at de vare det i Gjerningen, og traf her igjen andre. — Saavidt til min Alders 29de Aar. Herre! Du har gjort saare vel imod mig! jeg vil være Dig opofret alle mine Dage!

Disco den 6te April 1784.

L. Brøllund.

Haandskriftet, hvorefter ovenanførte Levnetsbeskrivelse er meddelt, slutter med den Afskedsprædiken, Brøllund holdt, da han forlod Stavning Menighed, hvis Præst han i 28 Aar havde været. Den indeholder en simpel og klar christelig Bekjendelse og en hjærtelig Formaning til Menigheden om at holde fast ved det Ord, han havde forkyndt den (Text: Aab. 3, 3: Kom ihu, hvorledes du haver annammet og hørt, og bevar det og omvend dig). Brøllund henviser til sine »Natte-Tanker«, og til sin Prædiken 1796, 5te Søndag efter Paaske, »som hos nogle her findes udskreven«, om nogen vilde paany gjenkalde Hovedsummen af hans Vidnesbyrd. Forresten kommer man let til at trække paa Smilebaandet, naar Br. til Indgang siger: »Foreløbig, elskte Menighed og Venner, vil jeg bede, at ingen iblandt eder svækker min Frimodighed ved ytrende Bekymring og Graad, da jeg har nok med min egen Svaghed at gjøre«, eller naar han i Slutningstaksigelsen til Menigheden siger: »Tak og Velsignelse være og forblive i Særdeleshed paa den forbindtligste Maade over I kjære Mødre for eders saa overflødige tildelte Gaver, hvilke I saa velmenende og aarlig formerende har beriget mit Hus med, altid som tilvoxende Prøver paa eders hengivne Kjærlighed, som aldrig af mig glemmes«. Men Tilhørerne have vist ikke følt sig mindre rørte over disse ligefremme Udtalelser end over hans Bøn:

Milde Gud jeg under Taarer
 Dig bønfalder Dag og Nat,
 At de, som min Bortgang saarer,
 Blive maa en Sjæleskat.
 Lad din Lære bredes ud
 Til Velsignelse og Fred
 Over Stavning Menighed. Amen!
